

**Wyrok z dnia 7 marca 1997 r.
I PKN 52/96**

1. Sąd Najwyższy jest związany granicami kasacji (art. 393¹¹ KPC), może jednak ocenić naruszenie przepisu wyraźnie nie wskazanego w kasacji, jeżeli jego błędne zastosowanie doprowadziło do naruszenia innego przepisu wskazanego w kasacji.

2. Jeżeli w szkole utrzymują się uniemożliwiające zatrudnienie nauczyciela mianowanego skutki przeprowadzonych zmian organizacyjnych, to nie jest wyłączone rozwiązanie z nim stosunku pracy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela, po przywróceniu go do pracy na poprzednich warunkach wyrokiem sądowym z powodu przeniesienia na inne stanowisko bez jego zgody (art. 18 ust. 1 Karty Nauczyciela), choćby nie wystąpiły nowe okoliczności.

Przewodniczący Prezes SN: Jan Wasilewski, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Kazimierz Jaśkowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 7 marca 1997 r. sprawy z powództwa Jana M. przeciwko Zespołowi Szkół Weterynaryjnych w Ł. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji pozwanego od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 30 września 1996 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Łomży z dnia 28 czerwca 1996 r. [...] i przekazał sprawę temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Powód Jan M. domagał się przywrócenia do pracy na stanowisko nauczyciela przedmiotów zawodowych w pozwanym Zespole Szkół Weterynaryjnych w Ł. W uzasadnieniu pozwu podał, że w wyniku wyroku Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 14 marca 1996 r., wydanego we wcześniejszej sprawie [...] został przywrócony do pracy na warunkach sprzed 1 września 1995 r. Pozwana Szkoła nie wykonała wyroku, lecz w dniu 10 kwietnia 1996 r. rozwiązała z nim umowę o pracę w trybie art. 20 ustawy z dnia z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 3, poz. 19 ze zm.). Powołano się ponownie na zmiany organizacyjne Szkoły w roku szkolnym 1995/1996, które wskazano już w poprzedniej sprawie, a żadne inne okoliczności nie zaistniały.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Łomży ustalił, że powód 1 września 1977 r. został mianowany nauczycielem w Zespole Szkół Weterynaryjnych w Ł. i do 30 sierpnia 1995 r. pracował jako nauczyciel przedmiotów zawodowych. W dniu 30 sierpnia 1995 r. przeniesiono go na stanowisko nauczyciela wychowawcy w internacie pozwanego zespołu szkół bez jego zgody. Decyzję tę uzasadniono zmianą planu organizacyjnego Szkoły. Od dnia 1 września 1995 r. powód podjął pracę w internacie jako wychowawca. Odwołał się do Sądu Pracy. Wyrokiem z dnia 29 grudnia 1995 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd

Pracy w Łomży zasądził na rzecz powoda kwotę 1945,66 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem przeniesienie na inne stanowisko. Sąd Rejonowy ustalił wówczas, że powoda przeniesiono bez jego zgody na inne stanowisko w trybie art. 18 ust. 1 Karty Nauczyciela. Sąd uznał wtedy, że przywrócenie do pracy na poprzednie stanowisko byłoby niecelowe, a nawet niemożliwe ze względu na zmiany organizacyjne strony pozwanej (art. 45 § 2 w związku z art. 47¹ i 42 § 1 KP oraz art. 98 ust. 1 Karty Nauczyciela). Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 14 marca 1996 r. [...] powód został jednak, wskutek zmiany wyroku Sądu Rejonowego, przywrócony do pracy na warunkach sprzed 1 września 1995 r. Sąd Wojewódzki uznał wówczas, że przepis art. 45 § 2 KP nie może mieć zastosowania do nauczyciela. Sąd Rejonowy ustalił też, że w dniu 19 marca 1996 r. powód został "przeniesiony" na stanowisko nauczyciela zawodu w pozwanej Szkole i pozostawał do dyspozycji dyrektora Szkoły. Od 19 marca 1996 r. do 23 marca 1996 r. powód praktycznie nic nie robił i oczekiwał na decyzje dyrektora w pokoju nauczycielskim. W dniu 10 kwietnia 1996 r. powód został poinformowany, iż z dniem 11 kwietnia 1996 r. zostaje rozwiązana z nim umowa o pracę w trybie art. 20 Karty Nauczyciela, z uwagi na zaistniałe zmiany organizacyjne szkoły - likwidację jednego oddziału Technikum Weterynaryjnego i zmiany w programie nauczania oraz z uwagi na niewyrażenie zgody na przeniesienie na stanowisko nauczyciela wychowawcy w internacie i niezłożenie wniosku o przeniesienie w stan nieczynny. Sąd Rejonowy nie podzielił poglądu, że wyrok zapadły w poprzedniej sprawie był wynikiem tylko błędu formalnego popełnionego przez stronę pozwaną - brakiem zgody powoda na przejście do pracy w internacie. Wyrok ten obligował, zdaniem Sądu, dyrekcję pozwanej Szkoły do jego wykonania. "Przeniesienie" powoda z internatu do szkoły trudno nazwać wykonaniem tego wyroku. Według Sądu Rejonowego po dniu 14 marca 1996 r. nie zaistniały żadne nowe okoliczności, które skutkowałyby koniecznością rozwiązania z powodem umowy o pracę w trybie art. 20 Karty Nauczyciela. Nie dokonano żadnych nowych, istotnych zmian organizacyjnych, które nie były przedmiotem rozważań w poprzedniej sprawie. Nadto, zdaniem Sądu Rejonowego, wybór powoda do rozwiązania umowy o pracę budzi zastrzeżenia. Sąd uznał, że rozwiązanie z powodem umowy o pracę w trybie art. 20 Karty Nauczyciela w takich okolicznościach było naruszeniem zasad współzycia społecznego i nie może zasługiwać na ochronę (art. 8 KP). Uwzględniając to, Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 28 czerwca 1996 r., [...] przywrócił powoda do pracy i zasądził na jego rzecz wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy.

Rewizję strony pozwanej od tego wyroku, w zakresie dotyczącym przywrócenia do pracy, oddalił Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 30 września 1996 r. [...] Sąd Wojewódzki uznał, że istotnym w sprawie jest, czy pracodawca wykonał właściwie wyrok z dnia 14 marca 1996 r. i czy rozwiązanie umowy o pracę z powodem na zasadzie art. 20 Karty Nauczyciela nie stanowiło nadużycia prawa przez pracodawcę. Sąd Wojewódzki podzielił ustalenia i oceny Sądu pierwszej instancji. Jego zdaniem, nie stanowiło wykonania wyroku wręczenie pracownikowi pisma o przeniesieniu go do szkoły, gdy w ślad za tym pismem nie podjęto nawet próby ustalenia godzin lekcyjnych. Ustalenie planu organizacji nowego roku szkolnego 1996/1997 z pominięciem powoda nie może mieć, zdaniem Sądu Wojewódzkiego, żadnego znaczenia dla oceny rozwiązania umowy o pracę.

Kasację od tego wyroku złożyła strona pozwana. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie konstrukcji naruszenia zasad współżycia społecznego do rozwiązania umowy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela oraz nadużycie prawa wynikającego z art. 20 Karty Nauczyciela w sytuacji bezspornej redukcji etatów w szkole, czyli ingerencję Sądu w "zasady reorganizacyjne szkolnictwa". Strona pozwana podniosła także naruszenie przepisów postępowania przez pominięcie dowodu z uzupełniającego przesłuchania świadka M. Wniosła o uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sądy obu instancji uznały zasadność powództwa przyjmując, że zastosowanie przez stronę pozwaną art. 20 Karty Nauczyciela i rozwiązanie z powodem stosunku pracy było sprzeczne z art. 8 KP (zasadami współżycia społecznego i społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa). W istocie więc kasacja zarzuca naruszenie tego przepisu, choć nie wymienia go w sposób skonkretyzowany. Sąd Najwyższy jest wprawdzie związany granicami kasacji (art. 393¹¹ KPC), jednakże możliwa jest ocena naruszenia przepisu wyraźnie w kasacji nie wskazanego, jeżeli błędne jego zastosowanie prowadzi w konsekwencji do nieprawidłowego stosowania innego przepisu, wskazanego w kasacji. Ocena ewentualnego naruszenia art. 8 KP nie była więc w niniejszej sprawie wyłączona, gdyż Sądy poprzez ten przepis, uznały za nieprawidłowe rozwiązanie z powodem stosunku pracy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela.

Podstawą wyroku Sądu Rejonowego z dnia 29 grudnia 1995 r. [...] zasądzonego na rzecz powoda odszkodowanie było w istocie ustalenie, że w pozwanej Szkole zaistniały zmiany organizacyjne uzasadniające rozwiązanie z nim stosunku pracy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela. Zamiast tego, pozwana Szkoła w sposób niezgodny z prawem (art. 18 ust. 1 Karty Nauczyciela), bo bez zgody powoda, przeniosła go do internatu. Oceny istnienia tych okoliczności nie zakwestionował Sąd Wojewódzki w Białymstoku przy wydaniu wyroku z dnia 14 marca 1996 r. [...] Sąd ten jedynie uznał, że naruszono przepis art. 18 ust. 1 Karty Nauczyciela i nie można stosować do rozstrzygnięcia art. 45 § 2 KP.

W rozpoznawanej sprawie pozwana Szkoła z powołaniem się na te same okoliczności (twierdząc, że w dalszym ciągu występują skutki zmian organizacyjnych uniemożliwiające zatrudnienie powoda) rozwiązała stosunek pracy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela. W tej sytuacji rzeczą Sądów było przede wszystkim zbadanie istnienia (utrzymywania się) skutków zmian organizacyjnych uniemożliwiających zatrudnienie powoda i ocena prawidłowości rozwiązania z powodem stosunku pracy ze względu na dobór pracownika podlegającego zwolnieniu (por. wyrok z dnia 7 września 1994 r., I PRN 56/94, OSNAPIUS 1995 nr 1 poz. 5). Sąd Rejonowy tymczasem w tym zakresie nie poczynił wyraźnych ustaleń i ocen, przechodząc do analizy czy po rozstrzygnięciu poprzedniej sprawy zaistniały nowe okoliczności i czy rozwiązanie stosunku pracy nie naruszyło art. 8 KP, co zostało w znacznej części utożsamione z "niewykonaniem" poprzedniego orzeczenia Sądu. Takiego rozumowania nie można zaakceptować. Przedmiot spraw był różny i odmienne były okoliczności faktyczne uzasadniające ewentualne roszczenia. W pierwszej z nich istota problemu sprowadzała się do ustalenia, że przeniesienie powoda na inne stanowisko nastąpiło bez jego zgody, czyli z

naruszeniem art. 18 ust. 1 Karty Nauczyciela. W rozpatrywanej sprawie natomiast istotne były wyżej wskazane okoliczności dotyczące zastosowania art. 20 Karty Nauczyciela.

Należy stwierdzić, że strona pozwana po przywróceniu powoda na poprzednie stanowisko miała oczywiście obowiązek wykonać wyrok w tym zakresie. Nie pozbawiło to jednak jej uprawnień do rozwiązania z powodem stosunku pracy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela, jeżeli skutki zmian organizacyjnych, uniemożliwiające zatrudnienie powoda, utrzymywały się nadal. Nie było więc konieczne wystąpienie nowych, nie istniejących poprzednio, okoliczności stanowiących przesłanki rozwiązania stosunku pracy w tym trybie. Należy także podkreślić, że Sąd nie był uprawniony do oceny celowości dokonania zmian (por. np. teza IX uchwały pełnego składu Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sadu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85, wytyczne w przedmiocie stosowania art. 45 KP, OSNCP 1985 z. 11 poz. 164). Powinien natomiast ustalić i ocenić ich rzeczywisty charakter oraz stwierdzić, czy dotyczą one powoda jako nauczyciela, z którym należy rozwiązać stosunek pracy. Pamiętać jednak należy, że przy wyborze pracownika, z którym zostanie dokonane rozwiązanie stosunku pracy, niewielkie różnice pomiędzy poszczególnymi pracownikami nie mogą być przez sąd zakwestionowane (por. teza IX uchwały z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85). Dopiero wówczas mógł Sąd przeprowadzić analizę w aspekcie ewentualnego naruszenia przez stronę pozwaną wymienionych w art. 8 KP zasad współżycia społecznego czy społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa. Przy czym trzeba zauważyć, że sugerowana przez Sąd Rejonowy w tym aspekcie potrzeba uprzedniego zaoferowania powodowi innej odpowiedniej pracy, którą dysponuje strona pozwana nie mogła stanowić podstawy zastosowania art. 8 KP (patrz teza X uchwały z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85). Uznać więc należy, że Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo (poprzez art. 8 KP), co najmniej przedwcześnie. Nadto oparł się na błędnych założeniach, że konieczne jest zaistnienie nowych okoliczności po wydaniu poprzednich orzeczeń oraz że strona pozwana tych orzeczeń nie wykonała.

Sąd Wojewódzki w istocie zaakceptował to stanowisko, wyprowadzając swoje rozstrzygnięcie z takich samych, nieprawidłowych przesłanek.

Ostatecznie należy wobec tego stwierdzić, że zaskarżony wyrok narusza przepis art. 20 Karty Nauczyciela w ten sposób, że uznaje jego zastosowanie przez stronę pozwaną za nieprawidłowe, bez ustalenia zaistnienia przesłanek tego trybu rozwiązania stosunku pracy. Przedwczesna oraz oparta na nieprawidłowych podstawach jest także ocena, że postępowanie strony pozwanej było nadużyciem prawa.

Prowadzi to do uchylecia zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Rejonowego i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ § 1 in fine KPC). Przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji jest niezbędne, gdyż trzeba poczynić jednoznaczne ustalenia dotyczące utrzymywania się w chwili rozwiązania stosunku pracy z powodem, zaistniałych wcześniej, okoliczności wymienionych art. 20 Karty Nauczyciela. Dopiero wówczas będzie możliwa, uwzględniająca powyższe wskazania, analiza czy strona pozwana nie nadużyła swojego prawa do rozwiązania z powodem stosunku pracy.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 KPC w związku z art. 393¹⁹ KPC.

=====